

« سلام » واژه ای است که سرشار از مهر و محبت است ! بر تمامی شما مریبان نسل آینده سلام؛ خدای مهربان را حمد و سپاس می گوئیم و بر ساحت مقدس حضرت محمد مصطفی (ص) و خاندان پاک و مطهرش بالاخص اربابمان حضرت مهدی صاحب الزمان (عجل الله تعالی فرجه) درود و صلوات می فرستیم: " اللهم صل علی محمد و آل محمد و عجل فرجه "

دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه فرهنگیان پردیس های شهرستان های تهران با همکاری امور فرهنگی پردیس های شهید مفتاح ، زینبیه و عترت در نظر دارد یک سری مسابقات کتبی چه ارگزینه ای در راستای ترغیب عزیزان دانشجو به مطالعه کتاب های پرسش و پاسخ دانشجویی با عنوان **"مسابقه دانش و بینش"** برگزار نماید. به منظور اطلاع از نحوه برگزاری این مسابقه، نکات زیر قابل توجه می باشند:

۱. در نظر است به فضل خدا این مسابقه، در ۵ مرحله ی غیر حضوری و یک آزمون جامع حضوری برگزار گردد.
۲. گزیده ای از مباحث مورد مسابقه، بصورت جزوات چاپی در اختیار داوطلبان قرار می گیرد که می بایست، پس از مطالعه ی مباحث و تکمیل پاسخ نامه، جزوه های مربوطه را جهت شرکت در آزمون جامع مرحله ی پایانی نزد خود نگهداری نمایند.
۳. پس از توزیع متن و سوالات مسابقه ، دانشجویان گرامی می بایست در زمان تعیین شده برگه پاسخ نامه را به دفتر نهاد تحویل دهند.
۴. به نفرات برتر هر ۵ مرحله از مسابقه، جوایزی به رسم یادبود اهدا می گردد.
۵. پس از برگزاری ۵ مرحله غیر حضوری مسابقه، یک آزمون جامع حضوری ما بین شرکت کنندگانی که حداقل در ۴ مرحله شرکت نموده اند، برگزار می گردد و به سه نفر برتر این مرحله (مرحله ۶)، جوایز نفیسی اهدا خواهد شد.
۶. مهلت تحویل پاسخ نامه ها از زمان توزیع برگه های مسابقه حداکثر ۵ روز می باشد.
۷. جدول زمان بندی برگزاری مسابقات به صورت زیر می باشد:

مراحل مسابقه	زمان برگزاری	موضوع	مراحل مسابقه	زمان برگزاری	موضوع
مرحله ۱	اردیبهشت ۹۴	خودشناسی (معرفت نفس)	مرحله ۴	آذرماه ۹۴	امام شناسی
مرحله ۲	مهر ماه ۹۴	خداشناسی	مرحله ۵	دی ماه ۹۴	احکام و عقاید
مرحله ۳	آبان ماه ۹۴	پیامبر شناسی			
مرحله ۶: آزمون جامع حضوری است که منابع آن تمامی مباحث و مطالب مراحل ۱ الی ۵ بوده و در بهمن ماه سال ۹۴ برگزار خواهد شد					

مرحله اول مسابقه دانش و بینش: خودشناسی (چیستی انسان)

از مسایل مهم انسان و شاید مهمترین آن ها ، شناخت خود انسان است . آدمی قبل از آنکه به شناخت جهان پیرامون خود و نیک و بد آن پردازد، باید خود را بشناسد ، گنجینه های فطرت و نهاد خود را کشف نماید ، آن ها را به کمال برساند و امیال نفسانی و شهوانی خود را تعدیل کند . در این صورت است که به بزرگترین سعادت دست می یابد. اما، اگر غفلت بورزد، استعدادهای خود را نیابد و یا شکوفا نسازد، فقط نیازهای مادی، امیال نفسانی و حیوانی خود را برآورده سازد، در این صورت گرفتار خسران شده و از مرتبه انسانیت به سمت حیوانیت تنزل خواهد نمود.

دعوت به شناخت انسان از توصیه های مهم پیامبران الهی، عالمان اخلاق، عارفان و فیلسوفان است. خود انسان نیز اهمیت آن را احساس می کند . آدمی از جهات مختلف، موضوع شناخت و علوم گوناگون است ؛ روان شناسی، جامعه

شناسی، تاریخ، اخلاق، پزشکی، اندام شناسی، زیست شناسی و بیوشیمی و غیره از نظرگاه خاصی، انسان را مورد مطالعه قرار می دهند. اگر انسان با تأمل و تفکر، امکانات و استعداد هایی که برای رشد و تکامل در او نهاده شده است را بشناسد، بهتر می تواند سرمایه های وجودی خود را به کمال برساند. قرآن و روایات اسلامی، انسان را به خود شناسی دعوت می کنند. قرآن کریم می فرماید:

«فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ: انسان باید بنگرد که از چه آفریده شده است.» (طارق-۵)

امیر المومنین علی (ع) می فرماید:

«کسی که به خودشناسی دست یابد، به بزرگترین سعادت و کامیابی رسیده است.» (طباطبایی، الهیزان فی تفسیرالقرآن، ج ۶، ص ۱۷۳)

یا در جایی دیگر امام علی (ع) می فرماید:

«مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» (غررالحکم و دررالکلم، ح ۷۹۴۶) «هر کس خود را بشناسد، پروردگارش را می شناسد.» بنابراین مولا علی (ع)، خودشناسی را مقدمه ای برای خداشناسی می داند. در ضرورت خودشناسی می توان به دلایل ذیل اشاره نمود:

۱. مقدمه کمال انسانی است: اگر انسان قبل از هر چیزی خود را بشناسد، بهتر می تواند از سرمایه های وجودی خود بهره ببرد و آن ها را شکوفا سازد؛ زیرا نقطه آغاز همان شناخت سرمایه های وجودی است.
۲. پیش درآمد جهان شناسی است: شناخت جهان عبارت است از تعامل انسان با جهان خارج از خود.
۳. انسان وقتی که خود را بشناسد بهتر می تواند جهان را بشناسد: امام علی (ع) می فرماید: «كَيْفَ يَعْرِفُ غَيْرَهُ مَنْ يَجْهَلُ نَفْسَهُ» (غررالحکم و دررالکلم، ح ۶۹۹۸): "کسی که خود را نمی شناسد، چگونه غیر خود را تواند شناخت؟!"
۴. مقدمه خداشناسی است: خودشناسی می تواند انسان را به خداشناسی برساند. بنابراین، خودشناسی مقدمه خداشناسی است. همان طور که اشاره شد، امام علی (ع) می فرماید: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» (هر کس خود را بشناسد، پروردگارش را می شناسد). خودشناسی را، که مقدمه خداشناسی است، می توان از جهات گوناگون مورد تأمل قرار داد:

- ۱) از آنجا که فطرت آدمی با معرفت و شناخت خداوند عجین شده است، دعوت به خودشناسی در واقع دعوت به خداشناسی و ارتباط با خداست. امام علی (ع) می فرماید: «خدا! تو قلب ها را با محبت خود و عقل ها را با معرفت خود سرشته ای» (مجلسی، بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۴۰۳). بنابراین، خودشناسی مقدمه محبت و معرفت به خداست.
  - ۲) وجود انسان، وجودی وابسته و به اصطلاح فلسفی ممکن الوجود است و چنین موجودی نمی تواند آفریننده خود باشد. بنابراین، هنگامی که آدمی به خودشناسی می پردازد، وابستگی خود را به خدا احساس می کند. قرآن کریم می فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ (فاطر ۱۵): ای مردم! شما به خدا نیازمندید و خداست که بی نیاز ستوده است».
  - ۳) اگر انسان ساختار پیچیده خود را مورد تأمل قرار دهد، به ناظمی حکیم و علیم که چنین ساختاری را پدید آورده است، آگاه می گردد. قرآن کریم در این باره می فرماید: «و فِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ وَ فِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ: و در زمین آیاتی برای جویندگان یقین است و در وجود خود شما، آیا نمی بینید؟!» (ذاریات ۲۱-۲۰)
  - ۴) حلال مشکلات انسان: بسیاری از مشکلات روحی و روانی و فکری و اخلاقی انسان ناشی از خود ناشناسی است. اگر انسان، حقیقت واقعی خود، هدف خلقت، رابطه خود با خدا و تأثیر زندگی دنیوی در آخرت را بداند، بسیاری از مشکلات او حل می گردد و زندگی سعادت آمیزی را برای خود رقم می زند.
- درباب حقیقت انسان دو دیدگاه زیر وجود دارد:

• دیدگاه مادی: این دیدگاه انسان را پدیده ای کاملاً مادی تلقی می کند و بیان می دارد که انسان با مردن و متلاشی شدن جسمش نابود می گردد.

• دیدگاه الهی: این دیدگاه علاوه بر بعد مادی انسان، به بعد غیر مادی او نیز اعتقاد دارد و برای انسان علاوه بر بدن مادی، حقیقتی به نام روح قائل است. ادکلن الهی بویژه دین اسلام با «دیدگاه الهی» همراه است. بر اساس دیدگاه الهی، روح یا بعد غیر مادی انسان، با مردن و متلاشی شدن جسم از بین نمی رود؛ بلکه حیاتی جاودانه را در عالم آخرت پیش می گیرد.

از دیدگاه قرآن، انسان علاوه بر بدن مادی، از روح الهی بهره مند است و اصولاً حقیقت انسان، روح است. قرآن در آیاتی به دو ساحتی بودن انسان تصریح می فرماید:

❖ «ثُمَّ سَوَّاهُ وَ نَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوْحِهِ... (سجده-۹): سپس [خدا]، اندام انسان را موزون ساخت و از روح خویش در وی دمید.

❖ «وَ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ حَمَآءٍ مَّسْنُوْنٍ فَاِذَا سَوَّيْتُهُ وَ نَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدِیْنَ (حجر- ۲۸-۲۹): و یاد کن [هنگامی را که پروردگار تو به فرشتگان گفت: من بشری را از گلی خشک، از گلی سیاه و بدبو خواهم آفرید. پس وقتی آن را درست کردم و از روح خود در آن دمیدم، پیش او به سجده در افتید.»

ضروری ترین شناخت برای انسان، شناخت او در زمینه بینش است. آگاهی های بینشی خط سیر اساسی انسان در زندگی را به او می آموزد. اینکه، از کجا آمده و به سوی چه مقصدی در حرکت است و اکنون باید برای فردای خود که در پیش روی او است، چه راهبردی داشته باشد. علی (ع) در روایتی فرموده است: خدای رحمت کند کسی را که بداند از کجا، در کجا و به سوی کجا است: (رحم الله من عرف من این و فی این و الی این). اگر بر این سه سوال که از مبدا، جهان و معاد است، دو سوال دیگر را نیز بیفزاییم؛ یعنی سوال از خود که من کیستم و سوال از روش زندگی که چگونه باید زندگی موفقیت آمیزی داشته باشم، در مجموع به پنج سوال می رسیم که سوال های اساسی، کلی و فلسفی زندگی انسان هستند. سوال هایی که بیانگر بینش و آگاهی او نسبت به خود، مبدا هستی، جهان و زندگی، معاد، سرنوشت و دین هستند.

انسان در ابتدای زندگی خود در غفلت و بی خبری بسر می برد و نیاز به چیزی دارد که او را از خواب غفلت بیدار نماید. آگاهی های بینشی که همان آگاهی های اساسی و فلسفی زندگی هستند، انسان را از خواب غفلت بیدار و او را در جهت رسیدن به اهداف آفرینشی و نهایی زندگی، به حرکت در می آورد. امام کاظم (ع) می فرماید: لازم ترین علم برای تو آن است که تو را به اصلاح قلبت آگاه کند و فساد آن را ظاهر نماید. نقطه شروع در تحصیل معارف الهی، خودشناسی است. انسان باید حقیقت خود را که همان گوهر ربانی اوست و از آن به (من) و روح و حقیقت انسانی یاد می شود، شناسایی کند، چرا که تسامح در این امر، زیانکاری است:

دانش نفست نه علم سرسری است   گر به حق دانا شوی دانی که چیست

در آموزه های اسلامی، بحث خود شناسی بسیار مورد تاکید قرار گرفته و معرفت نفس به عنوان نافع ترین شناخت های انسان و سر آغازی برای سیر و حرکت او به سوی خدا شناسی و قرب به ذات هستی، مطرح شده است. در این باره روایات فراوانی وجود دارد که به پاره ای از آنها اشاره می شود:

- در حدیثی از امیرمؤمنان علی علیه السلام می خوانیم: (نال الفوز الاکبر من ظفر بمعرفه النفس) کسی که خود را بشناسد، به سعادت و رستگاری بزرگ نایل شده است! (غرر الحکم، حدیث، ۹۹۶۵)
- و در نقطه مقابل آن چنین می فرماید: (من لم يعرف نفسه بعد عن سبيل النجاة وخط في الضلال و الجهالات) کسی که خود را نشناسد، از طریق نجات دور می شود و در گمراهی و جهل گرفتار می آید! (غرر الحکم، حدیث، ۹۰۳۴)
- در تعبیر دیگری از همان امام همام آمده است: (العارف من عرف نفسه فاعتقها و نزهها عن کل ما یبعدها) عارف حقیقی کسی است که خود را بشناسد، و (از قید و بند اسارت) آزاد سازد، و آن را از هر چیز که او را از سعادت دور می سازد پاک و پاکیزه کند! (غرر الحکم، طبق المیزان، جلد ۶، صفحه ۱۷۳). از این تعبیر بخوبی استفاده می شود که معرفت نفس (خودشناسی) سبب آزادی از قید و بند اسارتها و پاکسازی از رذائل اخلاقی است.
- باز حدیث دیگری از همان پیشوای بزرگ علیه السلام می خوانیم: (اکثر الناس معرفه لنفسه اخوفهم لربه) کسی که بیش از همه خود را بشناسد، بیش از همه، خوف پروردگار خواهد داشت! (غرر الحکم، حدیث، ۳۱۲۶) از این حدیث نیز رابطه نزدیکی میان احساس مسؤولیت و خوف پروردگار که سرچشمه تهذیب نفس است با خودشناسی استفاده می شود.
- در حدیث دیگری از همان حضرت آمده است: من عرف نفسه جاهدتها و من جهل نفسه اهملها؛ کسی که خود را بشناسد، به جهاد با نفس بر می خیزد و کسی که خود را نشناسد آن را رها می سازد! تفسیر المیزان (طبق نقل میزان الحکمه، جلد ۳، ماده معرفت، صفحه ۱۸۸۱). مطابق این حدیث پایه اصلی جهاد با نفس که طبق صریح روایات جهاد اکبر نامیده شده، خود شناسی است.
- در نهج البلاغه در کلمات قصار، از همان بزرگوار آمده است: (من کرمت علیه نفسه هانت علیه شهواته) کسی که (در سایه خود شناسی) برای خود، کرامت و شخصیت قائل است، شهواتش در نظرش خوار و بی مقدار خواهد بود (و به آسانی تسلیم هوی و هوس نمی شود!) (نهج البلاغه، کلمات قصار، کلمه، ۴۰۹)
- همان گونه که خودشناسی پایه مهم تهذیب نفس و تکامل در جنبه های اخلاقی و مسائل دیگر است، جاهل بودن به قدر خویش، سبب بیگانگی از همه چیز و دوری از خدا می گردد؛ لذا در حدیث دیگری از امام دهم، امام هادی علیه السلام می خوانیم: (من هانت علیه نفسه فلا تامن شره) کسی که نزد خود قدر و قیمتی ندارد، از شر او ایمن نباش! (تحف العقول، کلمات قصار امام هادی(ع)).

از مضمون آنچه که در این بحث آمد، به روشنی می توان استنباط نمود که: یکی از پایه های اصلی پرورش فضائل اخلاقی و تکامل معنوی، خودشناسی و مع رفه النفس است و تا زمانی که انسان این مرحله دشوار و این گرده صعب العبور را پشت سر نگذارد، به هیچ یک از مقامات معنوی نایل ن خواهد شد. به همین دلیل، علمای بزرگ اخلاق تاکید و اصرار زیادی بر این دارند که رهروان این راه باید به خود شناسی پرداخته و از این امر حیاتی غافل نشوند.

والسلام علی من اتبع الهدی

اردیبهشت ۹۴

سوالات مسابقه دانش و بینش

(مرحله اول)

۱- کدام آیه قرآن کریم انسان را به خودشناسی دعوت می کند؟

الف) طارق-آیه ۵ (ب) حدید-آیه ۱۸ (ج) زمر-آیه ۵۸ (د) آل عمران-آیه ۲۶

۲- طبق فرمایش امام علی(ع)، کسی که به ..... دست یابد، به بزرگترین سعادت و کامیابی رسیده است.

الف) خودشناسی (ب) مردم شناسی (ج) علوم مختلف (د) معرفت

۳- طبق فرمایش مولا علی(ع) که می فرمایند: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» کدام مورد صحیح است؟

الف) هرکس خود را بشناسد، پروردگارش را می شناسد. (ب) خودشناسی مقدمه خدانشناسی است.

(ج) خدانشناسی معلول خودشناسی است. (د) همه موارد صحیح است.

۴- طبق متن، بسیاری از مشکلات روحی، روانی، فکری و اخلاقی انسان ناشی از ..... است.

الف) خود ناشناسی (ب) درگیری های فکری (ج) هیجانات روحی (د) عدم ثبات شخصیت

۵- در باب حقیقت انسان کدام صحیح نیست؟

الف) در این باب دو دیدگاه مادی و الهی وجود دارد.

(ب) دیدگاه مادی، انسان را پدیده ای کاملاً مادی تلقی نمی کند ولی با مردن، جسمش نابود می گردد.

(ج) دیدگاه الهی، هم بر بعد مادی انسان و هم بر بعد غیر مادی او اعتقاد دارد.

(د) اصولاً حقیقت انسان روح است

۶- در کدام آیه بیان شده است که از روح خداوند در انسان دمیده شده است؟

الف) سجده-آیه ۹ (ب) لقمان-آیه ۲ (ج) واقعه-آیه ۲۵ (د) کهف-آیه ۲

۷- کدام مورد با آیه ۲۹ سوره حجر مرتبط نیست؟

الف) با این آیه می توان دیدگاه مادی را در باب حقیقت انسان رد کرد

(ب) در این آیه به دمیده شدن روح الهی در انسان اشاره شده است.

(ج) این آیه تأیید کننده دیدگاه الهی در باب حقیقت انسان است.

(د) به آفرینش انسان از گل خشکیده اشاره دارد.

۸- کدام آیه قرآن کریم با آیات ۲۸ و ۲۹ سوره حجر در رابطه با دمیده شدن روح الهی در انسان مرتبط است؟

الف) سوره ص-آیه ۷۲ (ب) سجده-آیه ۱۳ (ج) فاطر-آیه ۲ (د) زمر-آیه ۱۰

۹- کدام مورد صحیح نیست؟

الف) فطرت آدمی با معرفت خدا عجین شده است.

(ب) دعوت به خودشناسی در واقع دعوت به خدانشناسی است.

(ج) پی بردن به ناظمی حکیم و علیم، معلول مورد تأمل قرار دادن خویش است.

(د) حقیقت اصلی انسان جسم اوست و روح او با مرگ از بین نمی رود.

۱۰- اهمیت و ضرورت خودشناسی چیست؟

الف) مقدمه کمال انسانی است. (ب) مقدمه خدانشناسی است. (ج) پیش در آمد جهان شناسی است. (د) همه موارد صحیح است.

۱۱- از نظر امام هفتم لازم ترین علم برای انسان چیست ؟

الف) علم فقه و اصول دین (ب) علمی که صلاح قلب و فساد آن را ظاهر کند (ج) علمی که تورا به بهشت رهنمون کند (د) همه موارد

۱۲- چه چیزی با عث دوری از خدا می گردد؟

الف) جاهل بودن به تکالیف   ب) جاهل بودن به نعمت های خدا   ج) جاهل بودن به قدر   د) جاهل بودن به وجود خدا

۱۳- مفهوم این روایت (اکثر الناس معرفه لنفسهم اخوفهم لربه) چیست؟

الف) رابطه نزدیک میان احساس مسئولیت و خوف پروردگار

ب) رابطه بین خودشناسی و نعمت شناسی

ج) رابطه معرفت نفس با احساس مسئولیت

د) گزینه الف و ب

۱۴- در آموزه های اسلامی، معرفت نفس به عنوان ..... شناخت های انسان مطرح شده است .

الف) کامل ترین   ب) متقن ترین   ج) نافع ترین   د) آسان ترین

تذکر: فقط قسمت پاسخ نامه را از محل برش جدا نمود و تحویل دفتر نهاد دهید. جزوه را تا آزمون پایانی نزد خود نگه دارید.

پاسخ نامه مسابقه دانش وینش مرحله ۱

نام و نام خانوادگی: پردیس یا مرکز دانشگاهی:														شماره دانشجویی: نام پدر:	شماره تماس: ایمیل:
سوال:	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	
الف															
ب															
ج															
د															

دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه فرهنگیان - پردیس های شهرستان های استان تهران